

HANDLEIDING

Buurtboomgaard Verger Partagé



**VERGER
PARTAGÉ**
GEDEELD FRUIT
IN BRUSSEL



FruitCollect



Start jij een verger partagé of buurtboomgaard?

- ▶ Een buurtboomgaard is een plek met een of meerdere fruitbomen. Deze plek wordt verzorgd, geplukt en gekoesterd door een groepje mensen uit de buurt.

Deze handleiding is bedoeld voor wie een *verger partagé* of buurtboomgaard wil starten. Een *verger partagé*, is een plek met een of meerdere fruitbomen, verzorgd, geplukt en gekoesterd door een groepje mensen uit de buurt. Het vertrekpunt kan daarbij heel verschillend zijn. Heb je zelf een boom of boomgaard, maar is het voor jou alleen te veel werk? Dan kun je het werk en plezier delen met andere mensen. Of misschien wil je met de mensen uit je straat enkele bomen in bakken planten en samen verzorgen, maar weet je niet hoe te beginnen. Of je kent een boomgaard waarvan het fruit niet wordt geplukt en je wilt iets doen tegen de verspilling ervan.

Velt, de Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren, helpt je graag je plannen waar te maken. Want in groep een boomgaard beheren is niet alleen leuk, maar ook leerrijk en lekker. Elk jaar pluk je de vruchten van gezamenlijk werk.

Na het succesverhaal van de samentuinen, zet Velt nu ook haar expertise in om gedeelde buurtboomgaarden te ondersteunen. Met deze brochure willen we van jouw initiatief een succes maken. Want hoe meer mensen kunnen genieten van buurtboomgaarden, hoe beter.

Of je nu een buurtboomgaard organiseert als gemeente, bedrijf, school, vereniging of een gewone groep mensen, in deze brochure lees je alles over hoe je van start gaat.

INHOUD

Een buurtboomgaard, een fantastisch idee	5
Gedeeld werk en gedeelde oogst	5
Samen leren	5
Een ontmoetingsplek	5
Lekker ecologisch	5
Openbaar groen	6
Gezondheid	6
Doe het ecologisch	6
Een gezonde fruitboom in een gezonde bodem	6
Kies de juiste bomen	6
Zet ze op de juiste plaats	6
Lok bestuivers en natuurlijke vijanden	7
Snoei voor lucht en licht	7
Kritische succesfactoren	7
Voor je van start gaat	7
De fruitwerkgroep	8
Ontmoetingsmomenten	8
Boomgaardreglement	9
Het beheer van een boomgaard	10
Het kostenplaatje	11
Communicatie met de buurt	12
Ondersteuning	12
Advies bij de aanleg van een nieuwe boomgaard	12
Begeleiding van een groep	13
Advies bij het betrekken van de omgeving	13
Nazorg voor de groep	13
Onze website	13
Een rondleiding in de buurtboomgaard van Parckfarm	14
Interessante partners in Brussel	14
Andere interessante partners	15
Tot slot	16

Een buurtboomgaard, een fantastisch idee

Om je helemaal te motiveren zetten we alle voordelen van een buurtboomgaard op een rijtje.

GEDEELD WERK EN GEDEELDE OOGST

Samen bomen planten, samen snoeien, samen plukken, samen jam of confituur maken en samen feesten. Een boomgaard is er bijna voor gemaakt om hem als groep te beheren. In groep deel je het werk en kun je dus meerdere fruitbomen onderhouden. Hierdoor kun je de diversiteit aan fruit verhogen. Zo ontdek je verschillende fruitsoorten en fruitrassen en spreid je de oogst over het hele seizoen. In juni pluk je de vroegste kersen, in de zomer volgen pruimen, en appels en peren oogst je tot in de late herfst. Veel leuker dan één enkele appelboom in je tuin, toch?

SAMEN LEREN

In een buurtboomgaard leer je van elkaar, op een informele en ervaringsgerichte manier. Niet alleen over fruitbomen en hun onderhoud, maar ook over de natuur, biodiversiteit, over de verwerking van fruit en over ons voedingssysteem.

Het leren kan natuurlijk ook een beetje formeler. Bestaat de groep uit alleen maar beginners? Of wil je je kennis wat bijspijkeren? Doe dan een beroep op een expert, een fruitlesgever van Velt bijvoorbeeld.

Is de boomgaard toegankelijk voor iedereen, dan kunnen voorbijgangers mee leren. Via een infopaneel bijvoorbeeld, met onder andere de naam van het fruitras en de soort of de principes van ecologische teelt (zie verder bij 'Communicatie met de buurt').



EEN ONTMOETINGSPLEK

In een buurtboomgaard ontdek je niet alleen fruitbomen, je ontmoet er ook mensen uit je buurt. Door als groep zorg te dragen voor de bomen en de oogst, creëer je een gezellige plek en momenten die uitnodigen tot samenwerking en ontmoeting. Zo leer je op een leuke manier mensen kennen, zowel gelijkgestemden als mensen die je anders niet zo snel tegenkomt. Want in een gedeelde boomgaard, onder de appelbloesem of bij het kersenrood is iedereen welkom, ongeacht leeftijd, opleidingsniveau, afkomst, gezinssituatie, beperking of bijzondere talenten.

LEKKER ECOLOGISCH

Tegenwoordig is het moeilijk om te achterhalen waar ons voedsel vandaan komt. Het verband tussen de appel die je in de winkel vastneemt en de boom waaraan die appel heeft gehangen, vervaagt. De weg tussen de appel en de boom is soms letterlijk tienduizenden kilometers, bijvoorbeeld naar Nieuw-Zeeland. In een buurtboomgaard bouw je een band op met inheems, onbespoten fruit, en bespaar je heel wat voedselkilometers. Je volgt het fruit van bloesem tot vrucht en van aan de boom tot in je hand, glas, jampot of taart.

OPENBAAR GROEN

Een buurtboomgaard draagt bij tot de leefbaarheid van een stad, gemeente of straat. Daar genieten niet alleen de tuiniers zelf van, maar alle omwonenden. Heel wat mensen snakken naar groene gebruiksräume, zeker in een verstedelijkte omgeving. Als een verwaarloosde boomgaard herbestemd wordt als buurtboomgaard, wordt een stuk grond dat weinig nut had opgevaardeerd tot een plek waar mensen genieten in het groen.

Ook een nieuwe boomgaard aanleggen is een goed idee. Bomen halen fijn stof uit de atmosfeer en milderen de temperatuur tijdens warme dagen. Bezoekers en wandelaars genieten er van de bloesems of de schaduw en kunnen er ontspannen, bijvoorbeeld tijdens een picknick.

GEZONDHEID

Natuurbeleving heeft een positief effect op de gezondheid. Zorg dragen voor de fruitbomen en bij de oogst trots het resultaat aanschouwen, dat geeft zelfvertrouwen. Een boomgaard is bovendien een plek om tot rust te komen en alle zorgen te vergeten. Ook het sociale contact geeft een positieve impuls aan je mentale gezondheid.

Niet alleen je mentale, maar ook je lichamelijke gezondheid vaart wel bij een buurtboomgaard. Doordat je een band opbouwt met de fruitbomen, groeit ook het plezier waarmee je fruit eet. Je eet het best twee tot drie stuks fruit per dag, maar dat haalt lang niet iedereen. Door het fruit uit de buurtboomgaard te proeven en ervan te genieten wordt fruit eten een stuk gemakkelijker.

Doe het ecologisch

Soms is ecologisch leven heel eenvoudig. Je doet het al, als je gewoon geniet van de oogst in een buurtboomgaard. Het fruit is lokaal en geteeld op het ritme van de seizoenen.

Ook het beheer van je buurtboomgaard is gemakkelijk en slim als je het ecologisch doet. Want als je fruitbomen zich in hun nopjes voelen, voorkom je aantastingen en vermijd je bestrijding. Deze vijf hoofdprincipes helpen je op weg:

1 Een gezonde fruitboom in een gezonde bodem

De bodem is de basis van je boomgaard. De bomen staan erin verankerd en vinden er water en voedingsstoffen om lekker fruit aan te maken. Besteed dus voldoende aandacht aan bodemzorg, door jaarlijks te mulchen met snoeiresten of compost.

2 Kies de juiste bomen

Plant je een nieuwe boomgaard? Stel de keuze en het ras af op de bodem, de beschikbare ruimte en de groep. Niet elke boom voelt zich in elke situatie even lekker en de groep vindt niet al het fruit even lekker of goed te onderhouden. Wil je de bomen in je buurtboomgaard combineren met grootvee (schapen, koeien, geiten)? Pas dan je boomvorm aan en kies voor hoogstambomen.

3 Zet ze op de juiste plaats

Denk in een nieuwe boomgaard goed na over waar welke fruitboom het best staat. Sommige fruitsoorten staan het liefst tegen de muur, andere liever in de volle wind. Ook in een bestaande boomgaard kun je je fruitboom soms op een betere plaats zetten. Je hoeft hem daarvoor niet noodzakelijk te verplaatsen, je kunt ook omgevingsfactoren veranderen. Verwijder bijvoorbeeld ondergroei, plaats een scherm, of haal er een boom van tussenuit als de bomen te dicht bij elkaar staan.



4 Lok bestuivers en natuurlijke vijanden

Fruit telen doe je in samenwerking met de natuur. Voor de bestuiving heb je bijen nodig, natuurlijke vijanden helpen dan weer ziekten en plagen in te dijken. Een boomgaard is de perfecte plaats om deze helpers te verwelkomen. Extra lokmiddelen zijn bijvoorbeeld gemengde inheemse hagen, insectenhôtels, een poel, takkenrillen en een bloemenweide.

5 Snoei voor lucht en licht

Fruitbomen zijn gelukkig als de wind door hun kruin kan waaien en het zonlicht er diep in valt. Schimmels en ziektes maken dan immers geen kans. Het samenspel van winter- en zomersnoei zorgt voor lekkere, gezonde vruchten.

In een ecologisch beheerde buurtboomgaard kijken we natuurlijk verder dan oogst en fruitbomen alleen. Hergebruik materialen of gebruik duurzame varianten voor boompalen en infrastructuur. Gebruik bladeren en snoeihout als mulch en gebruik zelfgemaakte of duurzame compost.

Kritische succesfactoren

VOOR JE VAN START GAAT

Start je met een nieuwe buurtboomgaard? Fantastisch! Elke boom die je nu aanplant zal er ook over 20 jaar nog zijn. Dat betekent dat een boomgaard een langetermijnproject is. Denk dus goed na voor je begint.

Neem je tijd en **start niet te groot**. Wanneer alles vlot loopt, kun je nog fruitbomen bij planten. Begin je te ambitieus, dan moet je bomen wegnemen of verwaarlozen, dat zou jammer zijn. Ook als je een bestaande boomgaard inneemt, denk je maar beter na over je capaciteit. Lukt het niet om alle fruitbomen te verzorgen, vraag de eigenaar dan om toch nog enkele fruitbomen voor zijn rekening te nemen of zoek een andere groep in de buurt die bijvoorbeeld de helft kan onderhouden.

Leer het perceel goed kennen voor je fruitbomen aanplant. Win informatie in over de toestand van het perceel. Is er veel licht, is het een nat of eerder droog stuk grond? Je kunt te rade gaan bij een expert of Velt-lesgever.

Als je fruitbomen plant, zul je de eerste jaren niet meteen een grote oogst verzamelen. Laagstammen dragen bijna meteen, maar slechts weinig vruchten. Bij hoogstammen moet je gemakkelijk enkele jaren wachten op een goede oogst. Om dit op te vangen, kun je **tijdelijk iets planten** waarvan je de vruchten wel al plukt. Plant bijvoorbeeld bessenstruiken tussen jonge laagstammen, of plant laagstammen en bessen tussen jonge hoogstammen. Je kunt fruitbomen ook combineren met groenten of met dieren (kippen, schapen, koeien etc.).

Denk bij de opstart van een nieuw initiatief goed na over de doelgroep. Welke mensen wil je betrekken? Welke mensen heb je nodig? Je wilt dat de boomgaard van de buurt is. Hoe zorg je ervoor dat de groep zich als 'eigenaar' verantwoordelijk voelt? Verzamel van bij het begin voldoende mensen en nodig hen meteen uit om het initiatief samen op te starten. Denk er samen over na hoe je het best communiceert en organiseert. De ervaring leert dat een gezamenlijke opstart de beste en wellicht enige manier is om ervoor te zorgen dat de deelnemende burens zich echt engageren.

DE FRUITWERKGROEP

Samen plezier maken en genieten van de boomgaard staat voorop. Maar natuurlijk komt er bij een buurtboomgaard ook praktische organisatie en administratie kijken. Het is belangrijk dat deze verantwoordelijkheden en rollen verdeeld worden in een team. Soms gebeurt dit zeer organisch en vindt ieder spontaan de rol waarbij hij of zij zich goed voelt. Soms verloopt dit wat moeilijker. Bewust stilstaan bij het belang van de verschillende rollen, is de eerste stap. Sommige rollen hangen samen met het onderhoud van de boomgaard, andere met het functioneren van de groep. Een persoon kan natuurlijk meerdere rollen op zich nemen, maar we raden je af om dit project alleen te starten of te trekken!

Deze 3 rollen zijn volgens ons onmisbaar:

De trekker heeft een goed overzicht over wie er mee werkt, wie er op de hoogte wil zijn en wat er moet gebeuren in de boomgaard. Hij of zij beheert de kalender en communicatie en nodigt iedereen uit voor vergaderingen over of werkdagen in de boomgaard

De boomdokter weet hoe je fruitbomen moet onderhouden, wanneer er gesnoeid moet worden, en wat te doen tegen ziektes of plagen. Hij of zij bereidt de activiteiten voor die door de trekker worden gepland en gecommuniceerd (zorgen voor duidelijke instructies en het nodige materiaal zoals ladders, snoeischaars, etc). De boomdokter en de trekker zoeken indien nodig externe hulp, bijvoorbeeld van een Velt-lesgever (zie ook verderop bij 'Ondersteuning').

De oogstmeester coördineert de activiteiten die te maken hebben met oogsten, geeft goede instructies, zorgt voor het nodige materiaal en denkt na over de verdeling en verwerking van de vruchten.

Daarnaast zijn de volgende rollen beslist een meerwaarde om de samenwerking vlotter te laten verlopen:

- een materiaalmeester
- iemand die verantwoordelijk is voor de interne communicatie (zie verderop onder 'Communicatie')
- een verantwoordelijke voor externe communicatie (zorgen voor infoborden in de boomgaard, activiteiten aankondigen in de buurt, samenwerking met organisaties in de buurt opzoeken)
- een penningmeester die overzicht houdt op de financiën (eventueel lidgeld vragen aan de deelnemers, indienen van subsidiesdossiers coördineren)
- een feestverantwoordelijke (de praktische organisatie van de feestelijkheden)
- iemand die nieuwkomers verwelkomt en alles uitlegt
- iemand die contact houdt met de gemeente of de eigenaar van de grond

ONTMOETINGSMOMENTEN

Om de buurtboomgaard te doen draaien, moet de groep geregeld samenkomen in de boomgaard (minstens zes keer in het eerste jaar en vier keer in het tweede jaar). De groep ontmoet elkaar om verschillende redenen: leren, werken en uiteraard ook genieten. Er zijn dan ook verschillende soorten ontmoetingsmomenten in de gedeelde boomgaard.

► **Werkdagen**

Op gezamenlijke werkdagen kunnen algemene taken worden uitgevoerd, zoals snoeien en oogsten, maar ook het onderhoud van de padjes, de omheining, het tuinhuisje en de infrastructuur (zie ook verderop bij 'Beheer van een boomgaard').



► Leermomenten

In een buurtboomgaard leren we samen en van elkaar. Bespreek over welke thema's je wilt bijleren. Als de kennis niet aanwezig is in de groep, kun je een Velt-lesgever uitnodigen. Samen leren kan ook leuk zijn met scholen uit de buurt of met andere partnerorganisaties.

► Vergadermomenten

In een buurtboomgaard zijn goede afspraken nodig (bijvoorbeeld over de oogst en over de taken). Deze afspraken maak je het best in groep, zo worden ze door iedereen gedragen. Hiervoor kun je aparte vergaderingen organiseren.

► Samen genieten

Maak zeker tijd om samen van de boomgaard te genieten. Organiseer een oogstfeest of een samenkook, maak samen sap, jam of taart. Dit komt de sfeer in de groep ten goede. Deze momenten zijn ook de ideale gelegenheid om de boomgaard bekend te maken bij burens die (nog) niet betrokken zijn. Zo vind je misschien nog nieuwe vrijwilligers die willen mee helpen.

BOOMGAARDREGLEMENT

Maak een boomgaardreglement met duidelijke afspraken die iedereen van de groep onderschrijft. Werk met een flexibel document, dat je kunt aanpassen indien nodig. Bij de opstart is het soms moeilijk om in te schatten welke afspraken nodig zijn en wat het best bij jullie groep past. Hieronder geven we alvast enkele suggesties. Stel het reglement op tijdens een vergadering met de hele groep. Zo weet je zeker dat de afspraken gedragen zijn en dat de meerderheid akkoord gaat. Bekijk het elk jaar even opnieuw en vraag je samen af of er aanpassingen nodig zijn.

Waarover afspraken maken?

- De toegankelijkheid en openingsuren van de boomgaard (gaat de tuin op slot?).
- Hoe nieuwe mensen bij de groep kunnen aansluiten (vragen jullie lidgeld?).
- Hoe gaan jullie intern communiceren?
- Wat mag wel/niet in de buurtboomgaard?

Ook afspraken die te maken hebben met het **beheer van de buurtboomgaard en de oogst** neem je op in zo'n reglement. Stel jezelf daarvoor de volgende vragen:

- Worden alle fruitbomen samen beheerd? Of verdeel je de fruitbomen onder de deelnemers? Per aantal? Of per fruitsoort?
- Welke taken voeren jullie gezamenlijk uit en welke apart? Hoe verdelen jullie de aparte taken? Moet iedereen snoeien, maaien, mulchen, oogsten en verwerken? Of vormen jullie teams? Per taak? Of per aantal bomen?
- Hoe snoeien jullie? Snoeien is niet moeilijk, maar het is toch belangrijk enkele regels in acht te nemen. Het is erg interessant als je enkele jaren op rij dezelfde fruitboom kunt snoeien. Zo leer je veel en kun je dezelfde snoeifilosofie volgen. Maak hierover dus goede afspraken. Bijvoorbeeld: 'wij snoeien altijd samen' of 'alleen mensen die een cursus hebben gevolgd, mogen snoeien'.
- Hoe verdeel je de oogst? Wordt alles gelijk onder iedereen verdeeld? Verdeel je volgens behoefte of volgens de geleverde inspanning? Of krijg je alleen de oogst van jouw bomen? Misschien wil je een deel van de oogst delen met organisaties in de buurt of gebruiken om promotie te maken voor jullie boomgaard?
- Maak ook afspraken over het gebruik en het onderhoud van snoeischaars, ladders en andere materialen.

TIP: op de website van Velt vind je ter inspiratie enkele voorbeelden van samentuinreglementen:

www.velt.be/samentuinen/ondersteuning-en-advies/voorbeelddocumenten

Denk er ook over na hoe je deze afspraken communiceert met de buurt (met infopanelen, via een website). Als jullie beslissen dat er op één moment samen wordt geoogst, moet je vermijden dat voorbijgangers de week ervoor alles al geplukt hebben. Dit moet je duidelijk maken aan burens die (nog) niet bij het project betrokken zijn. Zorg ervoor dat ze weten waar en wanneer ze kunnen komen helpen met de oogst.

HET BEHEER VAN EEN BOOMGAARD

Welke taken zijn er door de groep uit te voeren in de boomgaard?

► Aanplanten

Fruitbomen plant je in principe maar één keer. De aanplant is dus een belangrijk en symbolisch moment. Zorg ervoor dat de groep met wie je de fruitbomen wilt onderhouden aanwezig is bij het planten. Door ze samen te planten, creëer je niet alleen eigenaarschap over de fruitbomen, maar ook samenhang in de groep. Fruitbomen plant en verplant je van november tot eind maart, wanneer ze in rust zijn.

► Snoeien

Bij fruitbomen kun je zowel een wintersnoei (van januari tot eind maart) als een zomersnoei (augustus, september) uitvoeren. Jonge bomen snoei je voornamelijk in de winter, want een wintersnoei is groeistimulerend. Volwassen bomen snoei je doorgaans in de zomer.

► Mulchen

Vroeg in het voorjaar (maart) breng je een mulch van snoeiresten of compost aan onder de fruitbomen.

► Zorgen voor ondergrond en omgeving

De ondergrond van een boomgaard wordt begraasd of gemaaid. Maaien doe je ongeveer twee- tot zesmaal per jaar. Het gras laat je na het maaien onder de boom liggen. Wordt er begraasd? Bescherm de fruitbomen dan tegen de dieren en houd uiteraard rekening met de verzorging van de dieren (water, eten, onderdak). Je kunt ervoor kiezen om de buitenrand van de boomgaard niet te maaien (of slechts één keer per jaar), zo creëer je een soortenrijke bloeiende rand die voor nectar en stuifmeel zorgt als de fruitbomen uitgebloeid zijn. Hierdoor wordt de bestuiverspopulatie in stand gehouden. Let bij het maaien goed op dat je de stam van de bomen niet beschadigt.

TIP: Als je boomgaard op een openbare plek ligt, kun je voor het maaien (en mulchen) misschien samenwerken met de groendienst.

► Controleren op schade

Een fruitboom vraagt geen frequent onderhoud. Toch raden we aan om regelmatig langs te gaan in de boomgaard. Zo kun je controleren hoe het met de fruitbomen is gesteld en kun je tijdig ingrijpen. In bepaalde periodes ga je beter wat frequenter langs: extreem droge of extreem natte of koude periodes bijvoorbeeld. In de maanden, mei, juni en juli zijn heel wat insecten en schimmels actief in je boomgaard.

TIP: Zorg ervoor dat ook voorbijgangers die niet deelnemen aan het project weten hoe ze jullie kunnen contacteren als ze een probleem vaststellen of een vraag hebben.

► Water geven

Water geven gebeurt niet systematisch in een boomgaard. Na het planten dien je ongeveer een emmer water toe per fruitboom. Ook in droge periodes in de eerste lentes en zomers van je fruitbomen dien je het best wat water toe. Omdat laagstamfruitbomen een oppervlakkig wortelstelsel hebben, kan het ook daarna nog nodig zijn om water toe te dienen in de zomer. Voor volwassen hoogstammen is dit niet nodig.

► Oogsten

Juli, augustus, september en oktober zijn de oogstmaanden in de boomgaard. Je kunt deze periode rekken door ook kleinfruit aan te planten.

► Bewaren en verwerken

Een boomgaard geeft vaak veel meer vruchten dan wat de groep meteen kan consumeren. Om appels en peren te bewaren, kun je een bewaarplaats zoeken of maken. Dat kan apart of in groep. Ook verwerken kan in groep, denk maar aan het verwerken tot sap via een sapmobiel.

Meer weten?

In het boek *Appel, peer en meer* ontdek je verder hoe je fruitbomen en hun omgeving het best verzorgt.

www.velt.nu/winkel

HET KOSTENPLAATJE

Wat zijn de verwachte uitgaven in een buurtboomgaard?

► Infrastructuur

Bij de opstart investeer je in infrastructuur. De minimumvereisten voor een boomgaard zijn steunpalen, naamplaatjes (fruitsoort en ras) en een materiaalkist of -hok. Afhankelijk van het project, kunnen daar extra investeringen bij komen (omheining, sanitair, verharde paden, etc.).

► Bodemonderzoek door een erkend labo

De bodem is een sleutelement voor gezonde fruitbomen en gezond fruit. Zorg er daarom voor dat je weet op welke bodem je de fruitbomen plant. Ga na of de bodem verontreinigd is door een bodemonderzoek te laten uitvoeren bij een erkend labo.

► Plantgoed

Plantgoed hoef je maar één keer aan te kopen voor jaren plezier. Het is daarom belangrijk dat je degelijk plantgoed koopt. Hiervoor ga je het best te rade bij een vakman. Of je nu bij een professionele boomkweker of in een tuincentrum gaat, vraag uitleg aan een vakman over het gekozen ras en de onderstam. Daarnaast raden we natuurlijk aan om biologisch plantgoed te kopen. Op onze website vind je adressen van verschillende aanbieders van biologisch fruitplantgoed: www.velt.nu/biologisch-fruitplantgoed

► Gereedschap

Koop je gezamenlijk gereedschap aan of spreek je op voorhand af wie welk materiaal meeneemt? In een boomgaard heb je het volgende gereedschap nodig:

- snoeischaren, takkenschaar, boomzaag en ontsmettingsmiddel voor de snoei
- kruiwagen en schop voor het mulchen
- ladder voor oogst en snoei
- oogstzakken of -bakken en eventueel plukstokken om te plukken in hoogstamboomgaarden

Denk bij de aanschaf van gereedschap aan tweedehandsspullen of schenkingen om de prijs te drukken.

Je kunt snoeischaren, boomzagen en takkenschaaren gezamenlijk aankopen met de groep. Of zoek gereedschap op deelplatformen in jouw buurt.

► Mulch

Jaarlijks breng je een mulchlaag aan onder je fruitboom. Je hebt twee opties. Ofwel voorzie je hiervoor een compostplek in de buurtboomgaard, ofwel koop je jaarlijks mulch aan. Een ideaal materiaal om te mulchen is jong snoeihout of een mengeling van compost met bladeren of jong snoeihout. Vermijd gewone compost of houtmulch van oud hout of naaldhout of zaagsel.

► Werking

Ook in de werking van de buurtboomgaard en de groep kun je investeren. Denk aan het organiseren van een etentje, een snoeicursus, uitstapjes, etc.



Hoe verzamel je inkomsten in een buurtboomgaard?

► Instapsom of jaarlijks lidgeld van deelnemers uit de groep

Een goede manier om inkomsten en engagement van de groep te verzekeren. Je kunt ook werken met een vrije bijdrage. Let wel, dit kan een drempel zijn voor deelnemers.

► Lokale sponsors zoeken

Een buurtboomgaard is verankerd in een buurt. Voor eenmalige investeringen zoals het plantmateriaal kun je rondvragen bij lokale handelaars of ze een steentje willen bijdragen in ruil voor publiciteit tijdens het plant- of oogstfeest.

► Verkopen deel oogst of verwerkt product

Verkoop sap en taarten op een oogstfeest of doe een gezamenlijke sapverkoop met de groep.

► Subsidies gemeenten

Bepaalde gemeenten en provincies geven subsidies voor de aanleg en het onderhoud van fruitbomen. Meer informatie vind je bij de milieudienst of het groenloket van je gemeente.

COMMUNICATIE MET DE BUURT

Communicatie met de buurt en voorbijgangers is zeer belangrijk. Niet alleen om de hele buurt mee te krijgen, maar ook om vandalisme en diefstal van fruit te vermijden.

Plaats hiervoor een bord in je boomgaard waarop je bijvoorbeeld de volgende informatie meegeeft:

- Geef aan of er al dan niet geoogst mag worden door voorbijgangers.
- Maak duidelijk wat wanneer geoogst wordt, zo vermijd je dat appels onrijp geplukt worden om ze daarna weg te werpen.
- Nodig voorbijgangers uit op werkmomenten of een oogst- of proefmoment.
- Vraag buurtbewoners mee een oogje in het zeil te houden (zorg ervoor dat ze je kunnen contacteren om iets te melden).

Ondersteuning

Velt ondersteunde sinds 2006 al meer dan 120 samentuinen. In 2015 breidde Velt haar fruitwerking uit. Er verscheen een boek over de ecologische teelt van fruit, *Appel, peer en meer*, en er werden fruitlesgevers opgeleid. Kort daarna volgde de eerste gedeelde boomgaard: *Verger Partagé* in Brussel. Velt heeft dus heel wat expertise in huis waarmee we jouw initiatief kunnen ondersteunen.

Voor de volgende zaken kun je bij Velt terecht:

ADVIES BIJ DE AANLEG VAN EEN NIEUWE BOOMGAARD

Heb je een concreet **perceel** voor je boomgaard? Velt helpt je met het onderzoek van het perceel (bodemsom, bodemvervuiling, lichtinval) en de opmaak van een inrichtingsplan.

Ook voor de **keuze van de fruitbomen** kun je een beroep doen op Velt. Dit gebeurt het best in samenspraak met de groep die de fruitbomen zal verzorgen. Velt biedt daarom een **participatieve workshop** aan waarbij een groep op een laagdrempelige manier begeleid wordt bij het kiezen van fruitsoorten en boomvormen. Op basis daarvan geeft Velt een voorstel voor fruitbomen. We houden rekening met bestuiving, beschikbaarheid en de voorkeuren van de tuiniers.

De **bestelling van fruitbomen** kan door Velt geplaatst worden bij betrouwbare ecologische kwekers die plantgoed met goede onderstammen en rassen aanbieden. Daarnaast helpt Velt bij het kiezen van boom- palen, naambordjes en snoei- en plantmateriaal.

Ook het **planten** zelf kan onder begeleiding van Velt. Dit is een feestelijk evenement. Niet alleen het deskundig planten van fruitbomen is daarbij belangrijk. De trots en het eigenaarschap van de planters is essentieel om met de juiste spirit de verdere verzorging van de fruitbomen aan te vatten.

BEGELEIDING VAN EEN GROEP

Een gedeelde boomgaard is een fantastische plek, zeker als de oogst goed lukt en de fruitbomen het goed doen. Fruitbomen verzorgen is niet moeilijk, maar uiteraard is niet iedereen meteen een fruitexpert.

De basiscursus fruit en de praktische sessies in de boomgaard van Velt bieden hier een antwoord op. In de basiscursus krijg je alles te horen wat je moet weten over fruitbomen en fruit telen. In de praktische sessies word je per seizoen begeleid in het onderhoud van de boomgaard. Van snoeien in de winter en de zomer tot preventie van ziekten en plagen in de lente en de oogst in de zomer. Hierbij komen thema's als snoei, bodemzorg, natuurlijke vijanden lokken, fruit verwerken en bewaren aan bod.

Onze fruitlesgevers zijn gepassioneerde fruitexperten. Ze geven deskundige informatie en begeleiden bij het uitvoeren van de activiteiten.

- De activiteiten zijn laagdrempelig en ervaringsgericht.
- De beleving en de participatie van de fruitwerkgroep staan centraal.
- De sessies zijn enthousiasmerend en inspirerend.

Vul het volgende formulier in als je een beroep wilt doen op een van onze lesgevers:

www.velt.nu/vorming-onderwijs/vorming/info-en-reserveren/vraag-een-opleiding-aan

ADVIES BIJ HET BETREKKEN VAN DE OMGEVING

Een gedeelde boomgaard ligt vaak op openbaar terrein. Dat biedt zowel kansen als uitdagingen. Enerzijds is het de ideale manier om mensen te betrekken bij je initiatief en te informeren over het ecologisch beheer van fruitbomen. Anderzijds is het nodig aanwijzingen te geven over wat wel en niet kan in de boomgaard.

Dit kan op verschillende manieren. Velt kan je helpen bij de opmaak van infoborden die voorbijgangers informeren over het initiatief en informatie geven over plukmogelijkheden en activiteiten. Daarnaast geeft Velt ook advies over de organisatie van publieke activiteiten om de buurt te betrekken zoals een oogstfeest of openboomgaarddag.

NAZORG VOOR DE GROEP

Na enkele praktische sessies, heeft de fruitwerkgroep voldoende technische kennis om de boomgaard zelfstandig te onderhouden. Maar er kunnen nog altijd vragen rijzen of misschien willen de tuiniers nog verder leren? Daarom geven we de groep de mogelijkheid om zich als werkgroep aan te sluiten bij Velt. Zo kunnen ze met voordeel Velt-lesgevers inschakelen en vragen rond fruitbomen stellen aan de medewerkers van Velt. Ze worden als Velt-groep ook uitgenodigd op allerlei evenementen voor Velt-vrijwilligers.

ONZE WEBSITE

Op de website www.velt.nu/verger-partage vind je informatie over fruit in Brussel. Je vindt er ook heel wat tips en filmpjes terug over het goed verzorgen van je buurtboomgaard.

EEN RONDLEIDING IN DE BUURTBOOMGAARD VAN PARCKFARM

In 2019 kun je een rondleiding volgen, begeleid door de vrijwilligers van de *verger partagé* van Parckfarm. Ze vertellen je hoe de boomgaard is ontstaan, welke bomen werden gekozen en hoe ze te werk gaan. Je vind alle info op www.velt.nu/verger-partage

INTERESSANTE PARTNERS IN BRUSSEL

Leefmilieu Brussel en de Good Food-strategie

Leefmilieu Brussel is de overheidsdienst voor milieu en energie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze beheert de Good Food-strategie, het overheidsbeleid waarmee het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gedurende een periode van vijf jaar (2016-2020) voeding centraal stelt door voeding in al haar dimensies te benaderen: economisch, sociaal en vanuit milieuoogpunt.

Om die doelstellingen te behalen, wil dit beleid de vele bestaande en toekomstige initiatieven op het terrein aanmoedigen en verenigen, van boer tot bord.

De Brusselse Good Food-strategie heeft een tweeledige ambitie:

- ‘beter produceren’, dat wil zeggen lokaal gezonde voeding kweken en verwerken met respect voor het milieu
- ‘goed eten’, dat wil zeggen smakelijke, evenwichtige voeding binnen ieders bereik brengen, waarbij zoveel mogelijk lokale producten worden gebruikt.

Velt Brussel

Velt Brussel inspireert en helpt de Brusselaars om gezond te leven op het ritme van de seizoenen met respect voor de natuur. Ze organiseren activiteiten en Velt-café's over ecologisch tuinieren, voeding, stadslandbouw, permacultuur, *guerilla gardening*, duurzame consumptie, of biodiversiteit in de stad.

www.facebook.com/VeltBrussel

Fruitcollect vzw

Fruitcollect vzw is een vereniging van vrijwilligers die het fruit uit particuliere tuinen komt oogsten om het te herverdelen aan kansarme mensen.

www.fruitcollect.be

Urban Ecology

Urban Ecology is een vzw die inzet op sociale en ecologische innovatie in Brussel. UE brengt een waaier aan partners samen en onderzoekt met hen diverse aspecten van ecologie in de stad.

www.urban-ecology.be

Parckfarm vzw

Parckfarm is een ‘sociale boerderij’ en een open platform dat ecoproductie en duurzame levensstijlen in een stedelijke context op een innoverende manier promoot, Parckfarm is onze eerste Verger Partagé-partner.

www.parckfarm.be/nl

Zonnebloem vzw

De vzw Tournesol-Zonnebloem heeft een Centrum voor Ecologie Initiatie in Bosvoorde en een kinderboerderij in Ukkel. Ze organiseren diverse educatieve activiteiten over ecologie voor jong en oud.

www.tournesol-zonnebloem.be/nl

Wood Wide Web

Brengt bomen in de stad in kaart; vestigt de aandacht op bomen en informeert over het belang ervan.

www.woodwideweb.be

‘Vooruit met de wijk’ is de Brusselse projectoproep van leefmilieu Brussel voor burgergroepen die mee willen werken aan een duurzaam leefklimaat in een wijk. Je kunt een subsidie tot 15.000 euro ontvangen als je een goed projectidee hebt. Velt kan je helpen bij het opmaken van zo’n dossier. Hou de website in de gaten voor een volgende projectoproep: www.leefmilieu.brussels/themas/duurzame-stad/mijn-wijk/vooruit-met-de-wijk-een-burgerprojectoproep

ANDERE INTERESSANTE PARTNERS

Educatieve of sociale instellingen

Scholen, zorginstellingen, samenlevingsopbouw, buurtcomités, etc: deze organisaties bieden vooral ondersteuning op vlak van groepsvorming en bij het betrekken van hun doelgroep. Buurtboomgaarden interesseren hen vooral vanuit sociaal oogpunt.

Regionale landschappen

Deze ijveren voor het behoud en het versterken van natuur, landschap, erfgoed en recreatie. Hoogstamboomgaarden hebben in de meeste Regionale Landschappen een plaats in de werking. Je kunt er terecht voor onder andere informatie over streekeigen fruit.

www.regionalelandschappen.be

De Nationale Boomgaardenstichting

NBS vzw is een ledenvereniging voor pomologie, fruittuin, boomgaard en landschap, behoud en beheer van waardevolle boomgaarden. Ze hebben expertise op vlak van oude rassen en aanplant van traditionele hoogstamboomgaarden.

www.boomgaardenstichting.be

Boomkwekers

Plantgoed neem je best af van ‘goede’ kwekers. Op onze website vind je een actuele lijst voor België en Nederland.

www.velt.nu/biologisch-fruitplantgoed

Mobiele persen

Fruitpersers persen sap van je vruchten. Op onze website vind je een actuele lijst voor België en Nederland.

www.velt.nu/sap-persen

Provincie

Sommige provincies financieren geheel of gedeeltelijk de aanplant van streekeigen hoogstamfruit.

Landschapsbeheer Nederland

In Nederland vind je per provincie een Provinciaal Landschap dat zich inzet voor het behoud van het landschap. Je kunt er terecht voor informatie over hoogstamboomgaarden.

Tot slot

Hopelijk hebben we je warm gemaakt om een buurtboomgaard op te starten en zo bij te dragen aan Velts droom om in elke stad of gemeente mensen samen te brengen in een eetbare buurt. Of dit nu een samentuin, een buurtboomgaard of een gedeeld voedselbos is, dat maakt niet uit. Het belangrijkste is dat we samen een warme ontmoetingsplek doen groeien waar mensen genieten van het zelf kweken en verzorgen van ecologische groenten of fruit.

www.velt.nu/verger-partage/doe-mee/hoe-verzorg-je-een-fruitboom

Velt trekt het project 'Verger Partagé, gedeeld fruit in Brussel'. Heb je vragen? Dan kun je terecht bij vergerpartage@velt.be. Onze fruitliefhebbers met kennis van zaken helpen je verder.

We werken samen met deze onmisbare Brusselse organisaties.



FruitCollect

